

Վ. ՄԱՄԻԿՈՆՅԱՆ

ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԱՆԱՄՆԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ
ՎԵՐԵԼՔԻ ՈՒՂԻՆ

6(47.425)

Դ- 22

636(47.925)

Մ-22

Պրոլետարներ բոլոր յերկրների համար

21 SEP 2010

21 SEP 2010

Վ. ՄԱՄԻԿՈՆՅԱՆ

ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԱՆԱՍՆԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ
ՎԵՐԵԼՔԻ ՈՒՂԻՆ

(Հոդվածում բնկ. Մամիկոնյանի զեկուցումը ՀՍԽՀ
Խորհուրդների 8-րդ համագումարում)

1180

ԻՂԶՐԱՏ

1935

06. 2013

111-90

Տեխ. խմբագիր՝ Պ. Սարգսյան.

Սրբազրէշ՝ Գար. Հակոբյան

Գլխավոր լիազոր № Գ-42

Հանձնված և արտադրութայն 1935 թ. հունվարի 19-ին
Ստորագրված և տպագրելու 1935 թ. հունվարի 19-ին

Հրատ. № 165 տիրած 2000 պատվեր № 25

Գյուղհրատի տպարան, Յերևան, Նալբանդյան 50

Ընկ. Ստալինը 17-րդ կուս. համագումարում
տված զեկուցման մեջ նշեց, Վոր առաջին հնգամյակի
ժամանակամիջոցը գյուղատնտեսութայն համար յեղել
և «վոչ Երևան արագ վերելքի և հուժկու առաջըն-
թացի ժամանակաշրջան, Վորքան մոտավոր ապա-
գայում աշխարհի վերելք ու աշխարհի առաջընթաց
ունենալու համար նախապայմաններ ստեղծելու ժա-
մանակաշրջան»:

Առաջին հնգամյակում գյուղատնտեսութայն ա-
րագ վերելքի ու հզոր վազքի համար ստեղծված հիմ-
նական նախադրյալները հետևյալներն են.

Կոլտնտեսական կարգերի լիակատար հաղթանա-
կը գյուղում: Կոլտնտեսություններն ու խորհրտոն-
սությունները դարձան գյուղատնտեսական արտա-
դրութայն հիմնական և վորոշիչ ուժեր:

Բոլոր հացահատիկային ցանքերի մոտ 90%-ը
գտնվում և կոլտնտեսություններում ու խորհրտոն-
սություններում, իսկ հիմնական տեխնիկական կուլ-
տուրաների բաժինն ավելի բարձր և: Գյուղատնտեսու-
թյան հիմնական մասսան—կոլտնտեսականները—ար-
դեն ըմբռնել և կոլտնտեսական արտադրութայն սկզբ-
բունքները, և նրա մեջ ամուր հավատ և ստեղծվել, Վոր
իրեն դեպի ունեվոր, կուլտուրական կյանք տանող
միակ ուղիղ ճանապարհը կոլտնտեսությունն և: Այսոր
կոլտնտեսական գյուղացիութայն մեծ մասի բոլոր ու-
ժերը գործադրվում են, վորպեսզի վորքան կարելի յե

ավելի լավ ու կազմակերպված կառուցվի կոլտնտեսա-
յին արտադրութունը, վորպեսզի ապահովվի կոլտն-
տեսականների սենեկոր կյանքը:

Կոլտնտեսական կարգը գյուղում պայմանավո-
րում է գյուղատնտեսության մեքենայական բազայի
վերակառուցումը, նրա գինումը ժամանակակից գյու-
ղատնտեսական մեքենաներով ու գործիքներով: Ավելի
քան 200,000 տրակտորներ, 20,000 կոմբայններ, բեր-
քահավաքի բարդ մեքենաների վիթխարի պարկ, կալ-
սիչներ և այլ մեքենաներ փոխեցին խորհրդային Միու-
թյան գյուղատնտեսության դեմքը:

1933 թվին ՄՏ Կայանների կողմից սպասարկ-
վող կոլտնտեսությունների բոլոր դաշտային աշխա-
տանքների 35⁰/₀-ը կատարվել է տրակտորներով:

Կոլտնտեսական կարգերի հաստատունն ու վերջ-
նական հաղթանակի մի կարևորագույն արդյունքն էլ
հանդիսանում է այն արմատական բեկումը, վոր տե-
ղի յե ունեցել կոլտնտեսականների մեջ դեպի կոլ-
տնտեսական սեփականությունն ու կոլտնտեսական
աշխատանքը: Կոլտնտեսականների մեծ մասը գիտակի-
ցեց դեպի կոլտնտեսական աշխատանքը բարեխիղճ
վերաբերմունք ցույց տալու կարևորությունն ու ան-
հրաժեշտությունը, ցուցադրեց կոլտնտեսական հար-
վածային աշխատանքի լավագույն որինակները և կոլ-
տնտեսությունների մեծ մասում ստեղծեց աշխատան-
քի դիսցիպլինա:

Առաջին հնգամյակի ընթացքում լուծելով գյուղի
սոցիալիստական վերակառուցման ու կոլտնտեսական
կարգեր ստեղծելու հարցերը՝ կուսակցությունն ու
խորհրդ. իշխանությունն ստեղծեցին բոլոր անհրա-
ժեշտ նախադրյալները՝ ամբողջ գյուղատնտեսության
արագ վերելքի համար: 1933 թիվը պատմության մեջ

մտավ վորպես բեկման տարի՝ հացահատիկային ու
տեխնիկական կուլտուրաների զարգացման գործում:

Ընկ. Ստալինը կուսակցության 17-րդ համա-
գումարում ասաց. «Այդ նշանակում է, վոր ամենից
առաջ հացահատիկային կուլտուրաները, իսկ նրանցից
հետո նաև տեխնիկական կուլտուրաները սրանից հետո
հաստատորեն և վստահորեն պիտի գնան դեպի հզոր
վերելք»:

Հենց դրանով էլ վճռական նախադրյալներ են
ստեղծված անասնապահության զարգացման հարցը
բոլորիկորեն լուծելու համար, վորտեղ համեմատաբար
յերկարատև անկման շրջան ենք ունեցել նրա զարգաց-
ման գործում:

Անասնապահությունը հանդիսացել է այն ճյուղը,
վորի դեմ համատարած կոլեկտիվացման շրջանում
կուլակությունն ուղղել եր իր հարվածի ամբողջ սրու-
թյունը: Գյուղատնտեսության վերակառուցման տա-
րիներին կուլակային ուժեղ ագիտացիան անասուն-
ների մորթելու մասին պարարտ հող ուներ: Գյուղա-
տնտեսության վերակառուցման, վերափոխման և ան-
հատական գյուղատնտեսական տնտեսությունը նոր,
կոլտնտեսական ուղիների վրա դնելու ժամանա-
կամիջոցին մեր անասնապահությունն առանձնապես
մեծ կորուստ ունեցավ, վորովհետև գյուղատնտեսու-
թյան այդ ճյուղը, ավելի քան վորևեկ այլ ճյուղ, գտն-
վում եր կուլակների ձեռքում: Այն մեծ կորուստը,
վոր համատարած կոլեկտիվացման անցնելու տարի-
ներին ստացավ մեր անասնապահությունը, կապված
եր նաև նրա հետ, վոր այդ բնագավառում ավելի շատ
ազդեցին ձախ խոտորումները: Հակառակ կուսակցու-
թյան հաստատուն դիրեկտիվին, թե պետք է հանրա-
շացնել միայն ապրանքային անասնապահությունը և

կոլտնտեսությունների տրամադրությունն առկա թողնել նրա սպառողական կարիքներին անհրաժեշտ անասուններ, հակառակ այդ գերեկաթիվին, մի շարք շրջաններում անասունները համայնացրին այնպիսի արագությամբ, Վոր 1931 թվի վերջին անասունների ընդհանուր թվի մոտ 60—70% կենտրոնացված էր համայնական նախիրներում, իսկ կոլտնտեսականների անհատական ոգտագործման համար համարյա թե վաճառվել էր մնացել: Միայն Համ. կ(բ) կենտկոմի վճռական միջամտություններ, Վոր 1932 թվի մարտի 26-ի վորոշումով վերջ տվեց այդ խոտորումներին:

Վերջապես այդ պատճառների շարքում վերջին տեղը չի գրավում նաև այն, Վոր պայքար չեղ ծավալված անասունների վերարտադրության և պահպանման համար:

Այս ամենը, Վոր ընդհանուր էր Վորջ Խորհրդային Միության համար, նույն չափով վերաբերում է նաև Խորհրդային Հայաստանին:

Մեր անասնապահության վիճակը ընդորոշվում է հետևյալ տվյալներով (հազար գլուխներով):

	1916	1929	1930	1931	1932	1933	1934
Խոշոր յեղջ անասուն.	807,6	892,1	783,6	757,8	685,4	601,8	605,1
Վոչխար և այծ . . .	1476,8	1810,9	1606,5	1590,1	1046,2	948,7	943,4
Խոզեր . .	20,0	29,1	15,4	32,0	30,9	29,4	51,5
Ջիւր . . .	44,5	44,4	45,7	50,5	49,4	49,2	46,2

Այստեղից յերևում է, Վոր անասունների թվի նվազում ամենից շատ ունեցել ենք 1930, 1931, 1932 թվերին: Անասունների թվի կրճատումը շարունակվել

է նաև յերկրորդ հնգամյակի առաջին տարում և միայն 1934 թվին անկասկածելի ընկում տեղի ունեցավ հանրապետության Վորջ անասնապահական տնտեսության մեջ:

Յերբ համեմատում ենք 1934 թվի հունիսի հաշվառման տվյալները 1933 թվի հուլյն ամսի հաշվառման տվյալներին հետ, ստանում ենք հետևյալ պատկերը.

(հունիսյան հաշվառման սվյալները 1000 գլուխներով)

Սեկտորներ	Տարիներ	Ձիեր	Խոշոր յեղջ անասուն.	Վոչխար և այծ	Խոզեր
Խորհտնտեսություններ և կոոպ. տնտեսություններ .	1933	5,6	18,7	31,0	3,4
	1934	6,6	26,6	52,3	9,3
Կոլտնտեսություններ . .	1933	12,0	99,0	167,7	12,7
	1934	13,4	118,8	213,9	17,8
Կոլտնտեսականներ . . .	1933	1,2	92,2	168,3	2,5
	1934	1,5	124,2	188,2	7,5
Մենատնտեսներ	1933	30,4	392,9	591,6	10,8
	1934	24,7	335,5	489,0	16,9
Ընդամենը	1933	49,2	601,6	948,7	29,4
	1934	46,2	605,1	943,4	51,5

Այս աղյուսակից յերևում է, Վոր 1934 թվին կանգ է առել անասունների քանակի իջեցումը և 1933 թվի հետ համեմատած՝ խոշոր յեղջուրավոր անասունների թիվը աճելացել է 0,5 տոկ., խոզերինը՝ 73,8 տոկ., մանր յեղջուրավոր անասունները պակասել են 0,6 տոկ., իսկ ձիերը՝ 6,1 տոկոսով: Անասունների բոլոր տեսակների թիվն զգալիորեն աճել է կոլտնտեսականների մոտ և մանավանդ կոլտնտեսություններում:

Կոլտնտեսությունների համալսնացված հոտն աճ է տալիս խոշոր յեղջուրավոր անասունների գծով 26 տոկոսով, իսկ վոջխարների գծով՝ 27,5 տոկոսով:

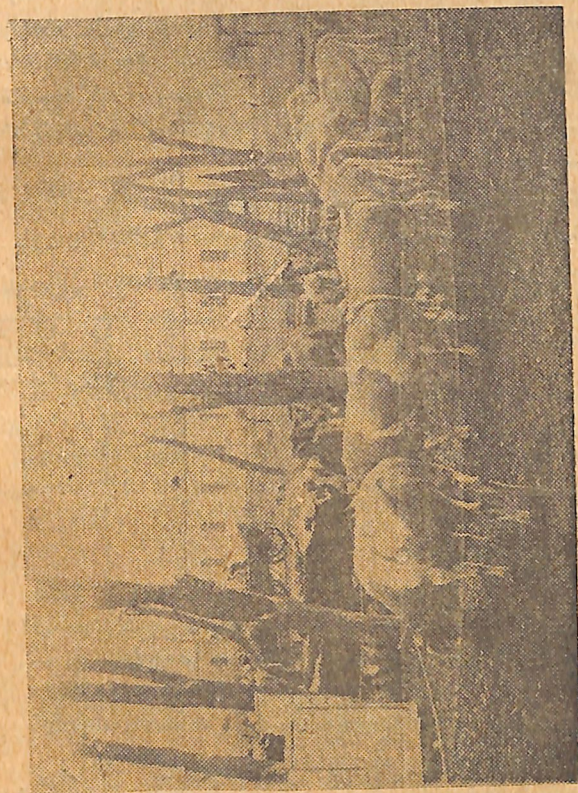
Մի շարք առանձին շրջաններ՝ բոլոր սեկտորների գծով՝ անասունների թվի աճելի մեծ աճ են տալիս, Վորը յերևում է հետևյալ աղյուսակից.

Անասունների քանակի տնր 1933 թվի համեմատությամբ
(տոկոսներով)

Շրջաններ	Խոշ. յեղջ. անաս. աճման տոկոսը 1934 թվին	Վոջխ. և այծ.		Աճման տոկ.
		1933 թվին	1934 թվին	
Լենինականի	113,1	36060	39600	108,9
Վաղարշապատի	114,9	13010	15130	116,3
Գիւլիջանի	104,7	35270	36900	102,4
Կիրովականի (Ղարաբախիս.)	112,0	—	—	—
Ստեփանավանի	103,8	—	—	—

Անասունների թվի նվազում տեղի յե ունեցել Արթիկի, Ախտալի, Ապարանի և Միկոյանի (Քեշիշ-քենդի) շրջաններում:

1934 թվին տնասնապահության վերելքի գործում տեղի ունեցած բեկումն աճելի ցայտուն է յերևում,

Ստեփանավանի «Շահումյան» կոլտնտեսության սիմենտալ ցուլերը

յերը մենք համեմատում ենք անասունների վերարտադրության չափը մատղաշների պահպանման 1933 և 1934 թվերի տվյալների հետ: Այդ տեսակետից բնորոշ է, Վոր 1934 թվին ամբողջ հանրապետությունում մեջ մինչև 1 տարեկան մատղաշ անասունների բոլոր տեսակների աճ կա—1933 թվին համեմատությամբ՝ ձիերի գծով՝ 3 տոկոսով, հորթերի՝ 0,3 տոկոսով, գառների՝ 6,8 տոկոսով և գոճիների՝ 112 տոկոսով:

1934 թվին հոտի վերարտադրության ավելի համոզիչ պատկեր են տալիս հետևյալ տվյալները:

Հոտի վերարտադրությունը 1933 յեվ 1934 թվերին

	Տարեթվեր	Ընդամենը	Գրանցյալ ապրանքային ֆերմաներում
100 կովին ընկնում է մինչև 1 տարեկան հորթ	1933	73,7	62,0
	1934	78,4	74,1
100 վոշխար. բնկնում է գառներ	1933	66,1	60,8
	1934	82,0	82,7
100 գլուխ մերուրին ընկնում են գոճիներ	1933	35,4	124,8
	1934	204,9	171,2

Բնորոշ է նաև այն, Վոր 1-ից մինչև 2 տարեկան մատղաշներն աճ են տալիս 338 տոկոսով:

Հոտերի կառուցվածքի մեջ յեղած այս բոլոր փոփոխություններն ապանովում են անասնապահության հետագա ավելի ուժեղ վերելքը:

Համեմատաբար բարելավվել է նաև մատղաշների պահպանման աշխատանքը, Վորով Վորոշվում է կոլտնտեսությունների հորթերի աճը 1934 թվին, Վորը յերևում է հետևյալ տվյալներից:

Մտադառների տնկումը ԿԱՖ երում 1933—1934 թվերին

	Առ 1-ն սեպտ. 1933 թ.			Առ 1-ն սեպտ. 1934 թ.		
	Հորթեր	Գոճիներ	Գառներ	Հորթեր	Գոճիներ	Գառներ
Կենդանի ծնվել են	9980	9592	42900	13173	10154	58599
Մատկել են	1838	3814	6912	789	1963	3767
0/0 0/0-ով	18,4	39,8	16,1	6,0	19,3	6,4

Այս արդեն զգալի քայլ է դեպի առաջ, սակայն այդ դեռ բավական չեն անասնապահության մասին ընկ. Ստալինի տված ցուցմունքը կենսագործելու համար: Վորպեսզի ցույց տանք, թե արդեն զգալի թվով կոլտնտեսական ապրանքային ֆերմաներ կան, Վորոնց մեջ մատղաշների անկումը չնչին չափերի յե հասցված, յես կբերեմ հետևյալ որինակաները:

Ստեփանավանի շրջանի Կուրթան գյուղի ֆերմայում հորթերի անկումն իջեցված է մինչև 0,7 տ. իսկ գառներինը՝ 3 0/0-ի, Վորի հետևանքով խոշոր յեղջուրավոր անասունների հոտն աճ է տվել 22 0/0-ով, իսկ Վոշխարների հոտը 38 0/0-ով:

Այս ֆերմայում 3 տարի անընդհատ աշխատել են իրեն Վաֆ-ի վարիչ Գրիգոր Խառաղյանը և Կաֆ-ի վարիչ՝ Գրիգոր Ներկարարյանը:

Զիթհանքովի կոլտնտեսությունը 100 կովից ստացել է 100 հորթ, և 100 Վոշխարից՝ 104 գառ. ֆերմայի վարիչն է Յեփրեկոյա Հովհաննիսյանը, իսկ ֆերմայի հովիվը՝ Յովակ Շահինյանը:

Ուզունլարի կոլտնտեսության ֆերման 100 կովից աճեցրել է 98 հորթ. այստեղի բրիգադիրն է հարվածային Լեվոն Նալբանդյանը: Այս ֆերման համամիութենական կոնկուրսի մեջ է մտել:

Շամուտի ֆերման 100 կովից աճ և ունեցել 86 հորթ: Բրիգադիրն և Արամ Քոչարյանը:

Աթանի ֆերման 100 մայր վոչխարից աճեցրել և 88 գառ: Բրիգադիրն և Մաքիամ Հակոբյանը:

Բասարգեչարի շրջանից Ղրբուլազի կոլտնտեսության ձիաբուծական ֆերման քուռակների ծին և ունեցել 75 0/0-ով: Ստացված 12 քուռակից վոչ մեկը չի սատկել: Այդ կոլտնտեսության նախագահ Լեվոն Խաչատրյանի և Զաֆ-ի վարիչ Վառն Թադևիսյանի լավ աշխատանքի արդյունքն է:

Դաշքենդի ձիաբուծական ապրանքային ֆերման քուռակների ծին և ունեցել 72 տոկոսով և վոչ մի քուռակի կորուստ չի ունեցել: Այստեղ կոլտնտվարչության նախագահն և Մ. Հաջիբևր, իսկ Զաֆ-ի վարիչը, վոչ միաժամանակ ձիապահն և՛ Ռուստամ Աբասովը:

Նոր-Բայազետի շրջանի Քյոսամահմադի Զաֆ-ը քուռակների ծին և ունեցել 73 տոկ. և մատղաշի վոչ մի կորուստ չի ունեցել: Կոլտնտվարչության նախագահն և Ա. Սաբգոյանը (25 հազարականներից), ֆերմայի վարիչը՝ Սիմոն Վառդանյանը:

Մարտունու շրջանի Զուլխաշի վոչխարաբուծական ֆերմայում ծնված 479 գառներից սատկել և միայն 1,5 տոկոսը: Ֆերմայի վարիչն և Համբարձում Սահակյանը:

Ն. Քուլադահի վոչխարաբուծական ֆերման ըստացած 246 գառներից վոչ մի կորուստ չի տվել: Ֆերմայի վարիչն և Աբուլ Հակոբյանը: Անցյալ տարի այդ ֆերմայում սատկել և 23 գառ:

Ապարանի շրջանի Ղազնաֆարի վոչխարաբուծական ֆերմայում ստացված 412 գառներից սատկել են միայն 9 հատ: Ֆերմայի վարիչն և Մնացական Սերոբյանը:

Ստեփանավանի շրջանի Ուռուտի կոլտնտեսության հովիվ Արտաշ Ռահմյաճը. իր պահած 400 մաքուց 397-ը ծնել են, և 389 գառ այժմ առողջ են

Կոտայքի շրջանի Զառ գյուղի վոլխարարուծական ֆերմայում ստացած 608 գառներից սատկել է միայն 6 հատ, այսինքն՝ 1 տոկոսից ել պահաս: Ֆերմայի վարիչն է Յեովանդ Միկայիսյանը:

1934 թվին այդպիսի ֆերմաներն արդեն բացառիկ չեն, այլ տասնյակներ են հաշվվում:

Այդ կոլտնտեսությունները կարողացել են վոչնչացնել հակակոլտնտեսական տարրերի վնասարարական աշխատանքը և համառու ու ազնիվ աշխատանքով այդպիսի նվաճումների յեն հասել:

Անասունների ընդհանուր թվի աճման հետ միասին, 1934 թվին կոլտնտեսություններում, ավելացել է նաև հանրայնացված անասունների տեսակարար կշիռը. ձիերի գծով՝ 1933 թվի 24,4 տոկոսից 1934 թվին բարձրացել է 29 0/0-ի, խոշոր յեղջյուրավոր անասունների գծով՝ 16,5 0/0-ից—19,6 0/0, վոչխարների գծով՝ 17,7-ից—22,7 տոկոսի:

Անասնապահության մեջ 1934 թվին տեղի ունեցած բեկման բոլոր գրական առանձնահատկությունների հետ միասին անհրաժեշտ է նշել այն, վոր անթույլատրելի կերպով շարունակվում է անասունների նվազումը մենատնտեսական սեկտորում (ձիերի թվի նվազումն այդ սեկտորում կազմում է 18,5 տ., խոշոր յեղջյուրավոր անասուններինը՝ 14,8 տ., վոչխարներինը՝ 19 տոկոս):

Այս հանգամանքը պետք է հաշվի առնել, վորովհետև դեռևս հանրապետություն մեջ անասունների ընդհանուր թվի ճշշող մեծամասնությունը, բացառություն խոզերի, գտնվում է մենատնտեսների մոտ:

Այն ժամանակ, յերբ կոլտնտեսություններում 1934 թվին յեղների աճ ունենք 19,9 0/0-ով, մենատնտեսական սեկտորում յեղների թվի նվազումը կազմում է 21,5 տոկոս:

Անցյալում անասնապահությունն անուշադրություն մատնեին այն տեղը հասցրեց, վոր հոտերի վերարտադրության տեսակետից այնքան կարևոր գործը, ինչպիսին է բեղմնավորումը, թերագնահատվեց, վորի հետևանքով վորոշ շրջաններում ամբողջ գյուղեր առանց արտադրողների մնացին: Այդ ել իր հերթին բարձրացրեց կովերի ստերջությունը, վորը տեղ-տեղ հասավ 30 տոկոս:

Յեթե գրան ավելացնենք այն, վոր վիժումների թիվն աճել է, այն ել վոչ թե վարակիչ հիվանդություն հետևանքով, ինչպես աշխատում են բացատրել մեր վորոշ աշխատողները, այլ զոռահասնաբուժական վատ աշխատանքի հետևանքով, ապա պարզ կլինի, թե ինչու մեզ մոտ մինչև 1934 թ. աճի փոխարեն տեղի յե ունեցել հոտի պակասում:

Անասնապահության մեջ մատղաշների աճեցման ու պահպանման աշխատանքը յեղել է ու հանդիսանում է այն բնագավառը, վորի յեմ ամենից շատ ուղղում են իրենց ֆնատարարություն սուր ծայրը կուլակներն ու հակակոլտնտեսական տարրերը:

Այն ժամանակ, յերբ կոլտնտեսություններում մենք 1934 թվին, 33 թվի համեմատությամբ, մինչև մեկ տարեկան մատղաշների աճ ունենք—քուռակների գծով՝ 46 տոկոսով, հորթերի՝ 25 տ., նույն այդ ժամանակ մենատնտեսական սեկտորի գծով քուռակների նվազում կա 21,4 տ., հորթերի՝ 20,5 տ.:

Մատղաշների չարավիտ վոչնչացումը մենատնտեսների մոտ շարունակվել է նաև 1934 թվին: Ահա փաստերը:

1934 թվի ապրիլին Ստեփանավանի շրջանի վառացովկա գյուղում հայտաբերվեց կովերի վիժման զգալի թիվ. գրանցված եր 80 զեպը: Յերբ կոնկրետ

կերպով ստուգվեցին այն բոլոր տնտեսությունները, վորոնց մասին գյուղխորհրդի լիազորները տեղեկություններ ելին հաղորդել գյուղխորհրդին, պարզվեց, վոր հորթը ծնելուց 10 որ հետո նրանք ուղղակի խեղդել կամ մորթել են այդ հորթը: Յեվ վորովհետև այստեղ կովերի մեծ մասն առանց հորթի յե կթվում, այդ բանը բոլորովին չի ազդել կաթնատվության վրա:

Այդ հանգամանքին շատ և նպաստել այն, վոր գյուղխորհուրդները և շրջնորաժինները չեն կարողացել լրիվ կարգավորել ծնի և աճի սխառմատիկ, ոպերատիվ հաշվառումը, դրա համար ել տեղյակ չեն յեղել գյուղում կատարվող ալլանդակությունը:

Ավելի վատ և ձիերի մատղաշների պահպանման գործը: 1934 թվին մենատնտեսների ձիերի քուռակների կորուստը 21 տոկոսից ավելի յե: Այստեղ ի դեպ պիտի ասել, վոր քուռակների թիվը չափազանց քիչ և վոչ միայն մենատնտեսների մոտ, այլև կոլտնտեսություններում. 100 գամբելին ընկնում և ընդամենը 23 քուռակ մենատնտեսների մոտ և 32 քուռակ՝ կոլտնտեսություններում:

Վիժուժների հիմնական պատճառն այն և, վոր չարամտորեն չեն պահպանվել հղի գամբելները պահպանման կանոնները՝ ծնի շրջանում (ծնելուց յերկուամիս առաջ և 2 շաբաթ հետո հանդիստ տալը):

Ի տարբերություն մենատնտեսների, կոլտնտեսականների մոտ մատղաշները, ինչպես և անասունների մյուս հատակի խմբերը, 1933 թվի համեմատությամբ աճել են 24 տոկոսով:

ԱՆԱՍՆԱՊԱՆՈՒՅՑԱՆ ՎԵՐԵԼՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐԸ

Վորոնք են անասնապահության հետագա վերելքի ուղիները:

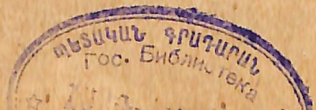
Անասնապահության վերելքը ստեղծելու հիմնական միջոցառումներից մեկը կերի կայուն բազա ստեղծելն և: Այն հանգամանքը, վոր մեր հացահատիկային տնտեսությունն այժմամուր հիմքի վրա յեղըված, վոր ապահովված և նրա հետագա վերելքը, այդ հանգամանքը հիմնական նախադրյալ և հանդիսանում անասնապահության պրոբլեմի արագ լուծման համար:

Կերի բաղալի դրությունը մեր անասնապահության ամենանեղ տեղերից մեկն և հանդիսանում:

Թեև վերջին տարիներս կերարույսերի ցանքերն ընդարձակվում են, այսպես, որինակ՝ յեթե 1928 թ. կերարույսերի (խոտ, արմատապտուղ) ցանք ունեցել ենք ընդամենը 4400 հեկտար, այսինքն հանրապետության միջոցով ցանքային տարածության 1,3 տոկոսը, ապա 1934 թվին այդ տարածությունը հասել է 18100 հեկտարի, կամ 4,1 տոկոսի (հաշվի առնելով նաև բազմամյա խոտաբույսերի ցանքերը): Սակայն այդ տարածությունը չի կարող ապահովել մեր անասնապահության կերի պահանջը:

Կերարույսերի ցանքի տարածությունն ընդարձակելու և լեռնային շրջաններում անասնապահության պահանջներին համապատասխան ցանքաշրջանառություն մտցնելու գործի հիմնական խոչընդոտներից մեկը հանդիսանում և սերմացվի պակասը:

Սերմարուծական կոլտնտեսությունների ներկայումս գոյություն ունեցող ցանցը բոլորովին չի բա-

վարարում այդ պահանջը: Խնդիրն այն, Վոր այդ կոլտնտեսուհի յուններում ավելացվի կերարույսերի սերմացվի արտադրությունն այն չափով, Վոր ապահովվի անասնապահական տնտեսությունների կերարույսերի սերմացվի պահանջի բավարարումը:

1934 թվին աշխատանք եր ծավալված՝ ցանքերի վորոշ մասը սերմացուն հատկացնելու նպատակով, և մի շարք կոլտնտեսություններ ստեղծեցին սերմացվի սեփական ֆոնդեր:

Յեթե 1932 — 33 թվին հիմնական կերարույս հանդիսացող կորնգանի սերմացվի սեփական մթերումը 200 — 300 ցենտներից չի անցել, ապա 1934 թվին մթերված և 1500 ցենտներ: Մենք նախատեսում ենք 1935 թվին ավելի խորացնել այդ աշխատանքը, վորպեսզի դրսից կերարույսերի սերմացվի ներմուծումը մինիմումի հասցնենք:

Մի շարք շրջաններ հանցագործ վերաբերմունք ցույց տվին դեպի այս կարևորագույն գործը. որինակ՝ Բասարգեչարի ՄՏԿ-ն սերմացվի համար թողած կորնգանի ցանքերը հնձեց վորպես խոտ:

Այս աշխատանքներում լիակատար անգործունեություն չունեցանք երկրի մեր խորհրդատեսությունները: Հետևանքը յեղավ այն, Վոր 1935 թվի կերարույսերի ցանքի պլանը կատարելու համար մեզ կրկին անհրաժեշտ կլինի միության այլ վայրերից ներմուծել՝

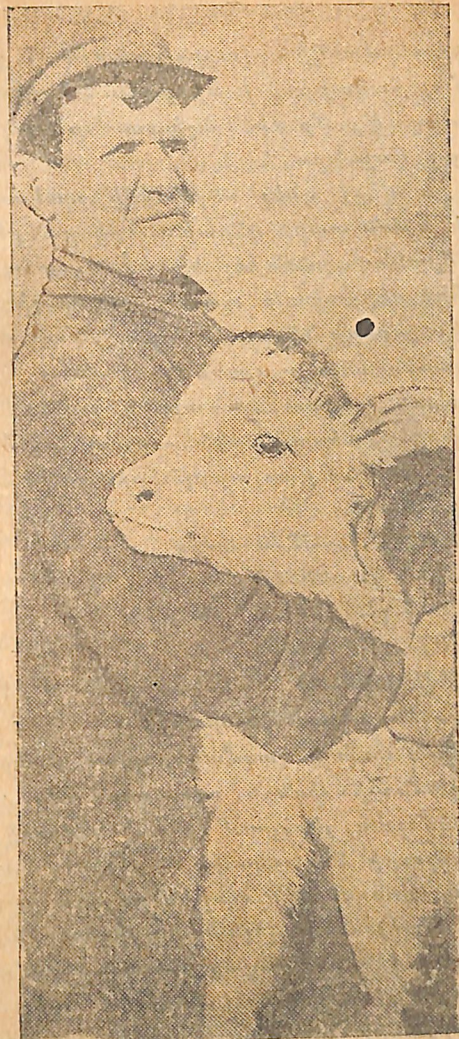
կորնգանի սերմ 3000 ցենտներ

առվույտի » 200 »

յերեքնուկի » 140 »

Պլանի համաձայն, 1935 թվին խոտարույսերի ցանքը 1934 թվին փաստորեն ցանված 10800-ի փոխարեն պիտի հասցվի 15900 հեկտարի:

1934 թվին կազմակերպված եր նաև վայրի խո-

Հարվածային սանիտար ընդհանուր (Ստեփանավան) ընդունել և 300 ծին և վոշ մի կորուստ չի տվել. գրկում մեկ որտեղից ցեղական հորթ

տաբույսերի սերմացվի հավաքը, սակայն 57 ցենտներ պլանի դիմաց հավաքված և միմիայն 25 ցենտներ:

Այդ ուղղությամբ մեծ աշխատանք և կատարել կողմա զոնալ կայանը:

Պետք և վերջ զնել սերմացվի պակասության պատճառով ամեն տարի կերակրողների ցանքերի պլանների թերակատարման «որչկկտիվ» պատճառներին: Կերարույսերի սերմացուի պահանջը կարելի չե բավարարել մեր յերկրի ներսում, վորի համար մեզ մոտ բացառիկ բարենպաստ պայմաններ կան:

Սխրասային կուլտուրան արդեն ամուր հիմք և զբեկ մեր խորհանտեսություններում ու կոլտնտեսություններում, վորն, ըստ տարիների, ցույց և տալիս հետևյալ աղյուսակը.

1931 թ. 25320 տոնն

1932 թ. 28218 »

1933 թ. 36010 »

1934 թ. 38550 »

1935 թվի պլանով նախատեսված և 45 հազար տոնն սխրասային մասսա պատրաստել:

Բավական վատ և կազմակերպված յերկրի արոտամարգագետնային ֆոնդի ոգտադործումը, չնայած, վոր այն կազմում և յերկրում յեղած ամբողջ անասնակերի աղբյուրի 70 տոկոսից ավելին: Հետեանք յեղել և այն, վոր վերջին տարիներս մեր խոտհարքների տարածությունն ավելանալու փոխարեն պակասել և, և 1933 թվին 213 հազար հեկտարի դիմաց 1934 թվին ունենք 204 հազար հեկտար:

Խոտհարքների տարածության կրճատումը տեղի չե ունեցել խոտհարքները հերկելու (նախնական տվյալների համաձայն հերկված և մի քանի հազար հեկտար) և հացարույսերի ցանքերի տարածությունն ըն-

դարձակելու հետեանքով, առանց դրա փոխարեն համապատասխան քանակությամբ ընդարձակելու ցանովի խոտարույսերի տարածությունը: Յեվ այդ պակասումը տեղի չե ունեցել չնայած նրան, վոր, սկսած 1931 թվից, մենք ավելի քան 30,000 հեկտար արոտ խոտհարքի յենք վերածել: Հետագայում ևս արոտները խոտհարքների վերածելը լինելու չե յերկրի խոտհարքների ֆոնդն ավելացնելու կարևորագույն միջոցներից մեկը:

Այդպես վարվել մեզ ստիպում և այն հանգամանքը, վոր մենք, հարուստ լինելով ամառային արոտներով (ավելի քան $1\frac{1}{2}$ միլիոն հեկտար արոտ) խոտհարքների մեծ պակասություն ենք զգում, այսինքն՝ ձմեռյա կերի պակասություն: Յերկրի արոտախոտհարքային ընդհանուր տարածության մեջ (1,500,000 հեկտար), խոտհարքային տարածությունը 120,000 հեկտարից չի անցնում, այսինքն՝ կազմում և 8 տոկ: Այստեղից ել խնդիր և առաջանում շտապ ավելացնել խոտհարքների տարածության տեսակարար կշիռը՝ յերկրի արոտախոտհարքային ընդհանուր ֆոնդի մեջ:

Մենք մեր առաջ մի համեմատ խնդիր ենք դրել. մինչև յերկրորդ հնգամյակի վերջը խոտհարքների տարածությունը հասցնել 180 հազար հեկտարի: Այդ միանգամայն կենսագործելի չե, վորովհետև գիտական տվյալները և մեր բնական կերի տարածությունների ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, վոր մեր արոտավայրերի մոտ 25 տոկոսը կարելի չե խոտհարքներ դարձնել:

Մեզ մոտ լավ չի դրված նաև խոտհարքների ու արոտների խնամքի գործը: Բոլորովին ուշադրություն չի դարձվում այն ագրոմիջոցառումների վրա, վորոնք կրարձրացնեն արոտների ու խոտհարքների քերքատվությունը:

1934 թվին Ալազյազի մասսիվում ավելի քան 400.000 հեկտարի վրա կատարված ե ընական կերի պաշարի ինվենտարիզացիա: Այս հետազոտության նյութերը պետք ե հիմք հանդիսանան արոտներն ու խոտհարքներն ոգտագործողներին ամրացնելու ե ճիշտ ոգտագործելու համար: 1934 թվին առաջին անգամ խոշոր աշխատանք ե կատարված արոտներն ոգտագործողներին ամրացնելու ուղղությամբ: Ամրացված ե ընդամենը 300 հազար հեկտար: Սակայն այդ միայն առաջին քայլն ե մեր արոտների ճիշտ կազմակերպման ու ոգտագործման ուղղությամբ:

Մենք մեր առաջ խնդիր ենք դրել՝ 1935 թվից սկսած յուրաքանչյուր գյուղում արոտների ներտընտեսական կարգավորում մտցնել, վորը պետք ե հնարավորություն տա մեր գյուղխորհուրդներին ու կոլտնտեսություններին մարդագետիների ու արոտների բարելավման արտադրական ծրագիրն իրագործելու:

1934 թվին խոտհնձի պլանը կատարված ե 87,9 տոկոսով, ըստ վորում կոլտնտեսությունները պլանը կատարել են 101 տոկոսով: Յեթե հաշվի առնենք այն, վոր 1934 թվին կերարույսերի ցանքի պլանը թերակատարել ենք, ապա այս բոլորից պարզ կլինի, վոր մեզ մոտ 1934—35 թվի ձմեռման համար կերի գըրությունը բավարար չի ե պահանջվում ե խիստ խընայողություն ու կերի պաշարի նպատակահարմար ծախսում: Առանձնապես անհրաժեշտ ե կերը խնայել դարնան համար, ինչպես ե առանձնացնել ապահովագրական ֆոնդ:

Կերի պահանջի հաշիվներն անելիս, անհրաժեշտ ե լիովին հաշվի առնել նաև կոլտնտեսականների անհատական ոգտագործման տակ գտնվող անասունները կերով բավարարելու խնդիրը, վորի վրա մինչև այժմ

բավարար չավով ուշադրություն չի դարձվել: Արտագրական պլաններ կազմելիս, ցանքաըջանառություն հաշիվներն անելիս, պլան կազմողները վոչ ամեն անգամ նկատի չեն առել կոլտնտեսականների անհատական ոգտագործման անասունների պահանջները: Վերջնականապես վերջ պիտի դնել նման գրությունը: Կոլտնտեսականներին անհատական ոգտագործման տակ ե գտնվում խոշոր յեղջյուրավոր անասունների ընդհանուր թվի ավելի քան 20 տոկոսը ե վոչխարների ու այծերի ընդհանուր թվի մոտ 20 տոկոսը:

ԱՆԱՆԱՊԱՀԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔԱՅԻՆ ՖԵՐՄԱՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Մեր անասնապահությունը զարգացման ե անասունների ընդհանուր հոտի լայն վերարտադրության կարևորագույն հիմքը, անասնապահական խորհրտնտեսությունների հետ միասին, հանդիսանում են մեր կոլտնտեսական ապրանքային ֆերմաները:

Կոլտնտեսական ապրանքային ֆերմաներն արդեն անցել են իրենց կազմակերպչական ձևակերպման շրջանը ե գործնականում ապացուցել են իրենց առավելությունը վոչ միայն անասնապահության անհատական ձեերի, այլև, այսպես կոչված՝ կոլտնտեսությունների անասունների համայնացված ձեւերի նկատմամբ: Կոլտնտեսական ապրանքային ֆերմաները մեծ դեր են խաղում պետությունն անասնապահական մթերք տալու գործում, ընդգրկելով 1933 թվին յերկրում յեղած կովերի ընդհանուր թվի 8 տոկ: Այդ ֆերմաները 1933 թվին պետությունն են հանձնել կաթի մթերման հանրապետական պլանի 10,6 տոկ, մսի մթերման 14,4 տոկոսը:

Կոլտնտեսական ապրանքային ֆերմաների արագ աճումը հետևանք ե այն վիթխարի ոգ-

նության, վոր ցույց և տալիս պրոլետարական պետությունը:

Սկսած 1928 թվից մինչև 1934 թիվը կոլտնտեսություններն ու կոլտնտեսական ֆերմաներն տնտեսապահությունը զարգացնելու համար պետությունից ավելի քան 6,500,000 ռուբլի վարկ են ստացել հիմնական ներդրումների համար:

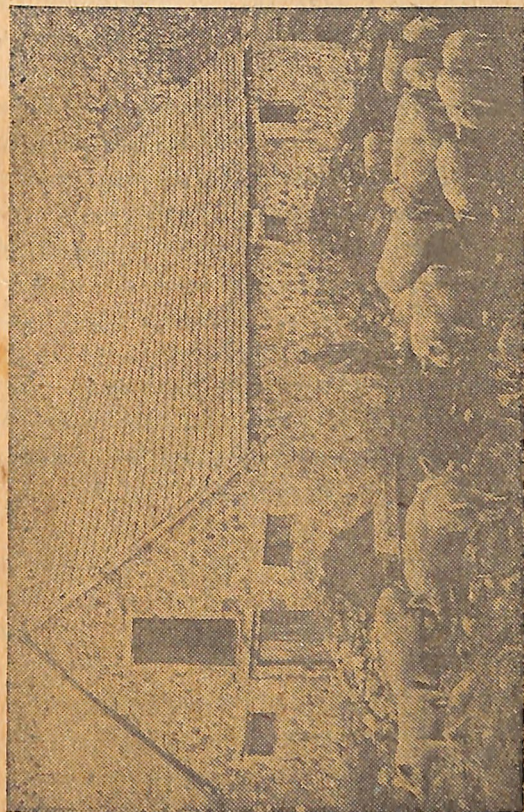
Պետության այգեպահի մեծ ուժանդակության շնորհիվ կոլտնտեսությունները կարողացել են խոշոր շինարարություն ծավալել և դրանով էլ մասնւ գյուղատնտեսական անհատական անտոնապահության փոխարեն հիմք են դրել խոշոր, սոցիալիստական անասնապահական տնտեսության:

Այդ տարիներին, մինչև 1934 թիվը, կոլտնտեսություններում արդեն կառուցվել ու շահագործման են հանձնվել 111 գոմ՝ 10,500 գլխի համար, 37 վոչխարանոց՝ 19,200 գլխի համար և 6 խոզանոց՝ 375 գլխի համար:

Բիչ չե նաև ելեկտրոֆիկացիայի յենթարկված կոլտնտեսական ֆերմաների թիվը: Ահա, որինակ՝ Սարատովիայի, Ուզոնլարի, Դյուզքյանդի, Ղանլիջայի, Սեֆարի և այլ կոլտնտեսությունների ֆերմաները: Ներկայումս գյուղական ելեկտրոսարքավորումների ընդհանուր ուժն արդեն հասնում է 1500 ձիու ուժի:

1934 թվին շինարարական մեծ աշխատանք կատարվեց: Ավարտվել և շահագործման են հանձնվել 251 նոր գոմ՝ 19740 գլուխ տավարի համար, 74 գոմ՝ 4000 գլուխ յեղնների համար, 18 խոզանոց՝ 857 գլխի համար, 56 վոչխարանոց՝ 26700 գլխի համար:

Համ. Կ(բ) Կենտկոմի հունիսյան պլենումի փորձումից հետո կոլտնտեսությունների հանրայնացված հողան որինակելի շենքերով ապահովելու խնդիրն ա-

Համագործման շենքերի կառուցումը Կենտկոմի կողմից

վելի ակտուալ և դարձել, վերսկսեալ անհրաժեշտ և վոչ միայն կոլտնտեսութեանները ամբողջ համայնացված հոտը ֆերմաներում ընդգրկել, այլև կազմակերպել նոր ֆերմաներ, ապահովելով նրանց համապատասխան շենքերով:

Մի շարք չըջաններում նոր ֆերմաներ կազմակերպելու ժամանակ կոլտնտեսութեան միջոցներով գնել են մեծ թվով տնասուններ, վորպեսզի կոմպլեկտավորեն նոր կազմակերպված ֆերմաները:

Չնայած այս ամենին, մենք դեռ շատ բան պիտի անենք, վորպեսզի կարողանանք բոլոր կոլտնտեսութեաններում ֆերմաներ ստեղծել:

Հայաստանում գոյութեան ունեցող 978 կոլտնտեսութեաններից դեռ ևս 300 կոլտնտեսութեաններ ապրանքային ֆերմաներ չունեն: Միանգամայն անբավարար և ընթանում նաև կոլտնտեսականներից 5000 հորթ գնելու աշխատանքը՝ ֆերմաներին հանձնելու համար:

Մի քիչ ավելի լավ և կազմակերպված խորհուրդնտեսութեաններից անասուն վաճառելու գործը: Մինչև գեկտեմբեր, ամիսը խորհուրդնտեսութեանները կոլտնտեսական ֆերմաներին վաճառել են՝

խոշոր յեղջյուր. առասուն 2589 գլուխ, վորից կով՝ 1013 գլուխ, վոչխար՝ 4700 գլուխ, վորից մայր վոչխար՝ 2900:

ՍՇԽԱՏԱՆՔԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Նշված բոլոր նյութական և տեխնիկական հնարավորութեանները, վոր կան կոլտնտեսութեաններում, անոգուտ կլինեն առանց նրանց ճիշտ ոգտագործման, առանց աշխատանքի ճիշտ կազմակերպման:

Մարդկանց ճիշտ դասավորումը, դիմադրելութեան ու հաղթահարելութեան վերացումը, անասնապահական բրիգադի մեջ աշխատանքի արդյունավետ կազմակերպում մտցնելը—այս ամենն այն հարցերն են, վորոնք ընդհանուր առմամբ պետք և ապահովեն անասնապահական ֆերմաների աշխատանքի բարձր պրոցեսի ճիշտ կազմակերպումը:

Անասնապահութեան տեխնիկային չտիրապետելը, աշխատանքը ճիշտ կերպով չդասավորելը, անասնապահական խոշոր տնտեսութեանը կուլտուրական ձևով վարել չգիտենալը—ահա այն խոչընդոտները, վորոնք ազդում են կոլտնտեսութեաններում անասնապահութեան արագ զարգանալուն:

Մեր աշխատանքների հենց այս բնագավառումն է, վոր հակակոլտնտեսական թշնամական տարրերի մնացորդները ձգնում են դիմադրութեան ցույց տալ մեր հետագա առաջխաղացմանը:

Դրա համար ել անասնապահական արտադրութեան նոր տեխնիկայի ու նոր ձևերի յուրացումը հանդիսանում և բոլոր կազմակերպութեանների կենտրոնական խնդիրը, վորի իրագործմամբ մենք հաջողութեամբ կկենսագործենք կուսակցութեան 17-րդ համագումարի վորոշումը՝ կոլտնտեսային ֆերմաների տնտեսական ամրապնդումը կազմակերպելու մասին:

Սկսենք անասնապահութեան արտադրութեան մեջ յեղած ամենախոշոր թերութեանից: Այդ ամենից առաջ մետոկոմն անտոնապոնտոն բրիգադի հաղթն է: Ֆերմաներում ունենք արդյոք մշտական անասնապահական բրիգադ: Կարելի չե՞սանք, վոր ֆերմաների ղեկավար մասում մենք դեռևս մշտական անասնապահական բրիգադներ չունենք:

Անասնապահական բրիգադի վոչ մշտական լի-

նելը բնորոշվում է ամենից առաջ նրա անդամների հոսունությամբ:

Թե ինչ չպիերի յե հասնում անասնապահական բրիգադներում աշխատողներին հոսունությունը, այդ կարելի չե տեսնել ՀոգԺողկոմատում յեղած հետևյալ տվյալներին:

Հետադրոված բրիգադներին անդամներին ընդհանուր թիվը	Նրանցից աշխատել են		
	6 ամսից պակաս	Մինչև մեկ տարի	1 տարուց ավելի
501	172	74	255

Այս տվյալները ցույց են տալիս, վոր անասնապահական բրիգադում աշխատողների 35 տոկոսը բոլորովին նոր մարդիկ են, վորոնք դեռ վորակ չեն ձևաք բերել, դեռ գործնական աշխատանքի փորձ չունեն:

Այդ նույն տվյալները ցույց են տալիս, վոր մենք դեռ շատ հեռու յենք Համկոմկուսի Կենտկոմի հունիսյան պլենումի ցուցումները կատարած լինելուց այն մասին, վոր անասնապահական բրիգադում կոլտնտեսականների աշխատանքի տեղադրվելունը 2 տարուց պակաս չպիտք է լինի»:

Անասնապահական բրիգադների կազմակերպման համար պակաս չարիք չի և այն, վոր սովորաբար այդ բրիգադն են ուղարկում այն կոլտնտեսականներին, վորոնք դաշտավարության մեջ ցույց են տվել իրենց թույլ ընդունակությունը:

Նույնիսկ առաջավոր կոլտնտեսություններին քիչ փոստեր չունենք այն մասին, վոր, որինակ՝ մատղաշ-

ներին աճեցման գործում յերկար տարիների փորձ ունեցող կոլտնտեսականին (Ստեփանավանի «Շահումյան» կոլտնտեսությունում) կոլտնտավարչությունը հանել է Ֆերմայից և փոխադրել դաշտավարական բրիգադում աշխատելու:

Աշխատանքի կազմակերպման մյուս թերությունների շարքում, այստեղ, յես անհրաժեշտ եմ համարում նշել ամենաաչքի ընկնողները: Որինակ՝ կով կթողի աշխատանքի վարձատրությունը: Գոյություն ունեցող հրահանգի համաձայն, կով կթողը կաթի ու հորթի աճի հաշվով վարձատրվում եր միայն ձմեռվա ընթացքում, իսկ արոտային շրջանին անցնելուց հետո կով կթողը հորթի աճի համար այլևս աշխուր չեր ստանում:

Սրա հետևանքն այն յեղով, վոր ամառվա աճիսներին կով կթողներն սկսեցին մինչև վերջ կթել կաթը, վորովհետև շահագրգռված չեյին հորթի աճման խնդրում: Այսպիսով նրանք մատղաշներին զրկում եյին կաթից, վորի հետևանքով հորթերի կուրստի տուկուր մեծ եր:

Ճիշտ է, հետագայում այդ սխալն ուղղվեց, վոր մեծ թվով մատղաշների կուրստի պատճառ յեղով, սակայն դա պակաս հարված չեր մեր անասնապահությանը:

Հորթերն 100 տոկոսով պահելու և մեծացնելու խթանող միջոցառումներից մեկն էլ արտադրական առաջադրանքից ավելի հորթ պահելու և աճեցնելու համար բրիգադի անդամներին հենց հորթով պարգևատրելն է: Չնայած հորթի վերարտադրության գործում ունեցած այն վիթխարի նշանակության, վոր ունի այս միջոցառումը, կոլտնտեսություններում այդպիսի պարգևատրություն համարյա թե չի կիրառվել:

Վերջապես աշխատանքի ճիշտ կազմակերպման

գործում յեղած մի նշանակալից թերությունն ել հանդիսանում է բրիգադի յուրաքանչյուր առանձին անդամի աշխատանքի և ամբողջ ֆերմայի արտադրության հաշվառման գործի վատ դրվածքը, վորն արգելակում է անհատական գործարքի կիրառումը բրիգադի ներսում: Այդ հողի վրա բազմաթիվ դժգոհություններ ել են լինում, և նույնիսկ կոլտնտեսականներից վրձանք հեռանում են բրիգադից, վորովհետև կոլտնտեսականների վաստակած աշխուրհը չեն գրանցվում աշխրբքույններում, կամ սխալներով են գրանցվում:

Սրանք են կազմակերպչական տնտեսական կարգի աչքի ընկնող թերությունները, վորոնք խոչընդոտ են հանդիսանում կոլտնտեսություններում կուտակված նյութական-տեխնիկական միջոցների առավելագույն ոգտագործմանը, վորոնք կարող են շատ մեծ յակամուտներ տալ, յեթե կոլտնտեսությունները կուլտուրայիս ղեկավարեն անասնապահական տնտեսությունը:

ԿՈՆՏՆՏԵԱԿԱՆՆԵՐԻ ՈՒ ՄԵՆԱՏՆՏԵՍՆԵՐԻ ԱՆԱՍՆԱՊԱՀՈՒՅՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Կովադուրկ կոլտնտեսականներին կով ձեռք բերելու գործում կատարված են հետևյալ աշխատանքները. 1933 թվից մինչև այսօր գնված ու հանձնված է կովադուրկ կոլտնտեսականներին 7984 հորթ: Աշխատանքը կովադրկությունը վերացնելու բնագավառում ընթանում է շատ թույլ, վորովհետև դեռ ևս մենք ունենք մոտ 23,000 կովադուրկ կոլտնտեսականներ:

1934 թվին անհամեմատ ավելի մեծ ուշադրություն է դարձված կոլտնտեսականների ու մենատնտեսների անասունների բեղմնավորման գործի վրա:

1934 թվին Հայաստանում առաջին անգամ կոլտնտեսականների ու մենատնտեսների հոտերն սպասարկելու համար գյուղխորհուրդներին ու կոլտնտեսություններին կից կազմակերպվեց անասունների բեղմնավորման հասարակական կետերի մի ցանց՝ բաղկացած 473 բեղմնակայանից, 1050 ցուլով: 1934 թվի բեղմնավորման կամպանիայի պլանն առ 1-ը նոյեմբերի կատարված է. խորը յեղջ. անասունների գծով՝ 83.4 տոկ., խոզերի գծով՝ 100 տոկ., վոչխարների՝ 83 տոկ.,

1935 թվի բեղմնավորման կամպանիայի ժամանակ նման ցանց՝ պիտի ստեղծվի բոլոր կոլտնտեսություններին և գյուղխորհուրդներին կից, այնքան արտադրողներով, վոր ապահովված լինի կոլտնտեսականների ու մենատնտեսների բեղմնավորման յենթակա բոլոր անասունների ծածկումը: Այդ միջոցառման իրականացման համար 1934 թվի պլանով նախատեսված էր 1932 ու 1933 թվի հորթներից աճեցնել 2800 գլուխ ցուլիկ: Առանձնապես նշված է գոմշացուլերի աճման պլանը՝ մատակների բեղմնավորումն ապահովելու համար:

Կոլտնտեսականների անհատական անասնապահության զարգացման համար նախատեսված է 1935 թվին կազմակերպել ոժանդակ խողարուծական կետեր՝ 900 գլուխ խողի համար:

Այդ խողարուծական ոջախների աճից ստացված ավելուրդը պիտի վաճառվի կոլտնտեսականներին, վորպեսզի նրանք իրենց անհատական ոգտագործման համար խողարուծությամբ զբաղվեն:

Պլանով նախատեսված է նաև, վոր կոլտնտեսականները զարգացնեն թռչնարուծությունը: Կոլտնտեսականներին մատակարարելու համար 1935 թվին Անինականի ու Ախտայի ինկուբատորական-թռչնա-

բուժական կայաններում դնելու, յենք մոտ 50,000 ձուռ:

Հատուկ ուշադրություն պիտի դարձվի կոլտնտեսականների մեջ մեղվաբուծությունը՝ զարգացնելու գործին: 1935—36 թվերի ընթացքում յուրաքանչյուր կոլտնտեսական տնտեսատեր պետք է ձեռք բերի առնվազն 1—2 մեղվի փեթակ:

Այդ միջոցառումն ապահովում է խորհրտնտեսությունների ու կոլտնտեսական մեղվանոցների ծավալումը, վորով մեղուներին թիվը 1935 թվին պիտի հասցվի 23,500 ընտանիքի:

ԱՆԱՍՆԱՊԱՅԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Համ. Կ(բ)Կ Կենտկոմի հուլիսյան պրենումի վորոշման համաձայն, անասնապահական խորհրտնտեսությունների խնդիրն է, դառնալ բարելավված ու ցեղական անասնապահության իսկական որինակելի տնտեսություններ, վերածվելով «կոլտնտեսական ֆերմաների զարգացման գործում կոլտնտեսություններին պետական ոգնություն ցույց տալու կարևորագույն աղբյուր»:

Ներկայումս անասնապահական խորհրտնտեսությունները բոլոր նախադրյալներն ունեն այդ խնդրի լուծման համար:

Վերջին տարիների ընթացքում անասնապահական խորհրդային տնտեսություններն զգալի չափով աճել են:

Խորհրտնտեսություններին դերն զգալի չափով

Սխեմայով տեսակի ցույց (Կիրովականի շրջանից)

քարձրացել է նաև պետությունն ապրանքային արտա-
դրանք տալու գործում: Այսպես, խորհանտեսություն-
ներն ընդգրկելով հանրապետություն մեջ յեղած կո-
վերի թվի միայն 3,4 տոկ., 1934 թվին պետությունն
են հանձնել կաթնամթերքի հանրապետական պլանի
33,9 տոկ. չափով: Համարյա կրկնապատկվել է անա-
տունի մթերատվությունը: 1932 թվին մեկ կովին ընկ-
նում եր 4,7 ցենտներ կաթ, իսկ 1934 թվին՝ 8,1 ցենտ-
ներ:

Անասնապահական խորհանտեսություններում
կենտրոնացված են հանրապետություն մեջ յեղած ա-
մենաարժեքավոր, ցեղական անասունները, ափելի քան
1000 գլուխ, վերից 105-ը ներմուծված կամ միութե-
նական գտարյուններն են ու բարելավված արտա-
դրողներ:

Այս տարիների ընթացքում խորհանտեսություն-
ներում մեծ շինարարություն է ծավալվել. կառուց-
ված են գոմեր 13,000 գլուխ անասունի համար: Յեղ-
չնայած այս ամենին՝ մեր խորհանտեսությունները դեռ
ևս անբավարար են աշխատում, լիովին չեն ոգտա-
գործել իրենց բոլոր հնարավորությունները:

Վերցնենք հենց, որինալի, կոլտնտեսականների
բարելավված ու ցեղական ցուլեր մատակարարելու
խնդիրը: Խորհանտեսություններն ունենալով ափելի
քան 100 ցեղական ցուլ է ափելի քան 5000 կով, հեշ-
տություն կարող են ամեն տարի կոլտնտեսություն-
ներին առնվազն 800 առողջ, բարելավված ցուլիկ տալ:
Սակայն մաղաղների աճման ու պահպանման գործի
վատ դրվածքը հանգիստում է հիմնական խոչընդոտը՝
խորհանտեսությունների կողմից կոլտնտեսություն-
ներին աղբյուրի ոգնություն ցույց տալու գործում:

Անասնապահական խորհրդային տնտեսություն-

ներում մատղաշների աճն յերևում է հետևյալ աղյու-
սակից.

Մատղաշների կորստի տոկոսը՝ կենդանի ծըն-
վածների համեմատությամբ՝

1933 թ.

1934 թ.

48 տոկ.

22,6 տոկ.

ըստ վորում Հոռվա ցեղաբուծական խորհանտե-
սությունում մատղաշների կորուստը կազմել է 1933
թվին 45 տ., իսկ 1934 թվին՝ 28 տ.: Ղարաղալայի
խորհանտեսությունում՝ 1933 թվին 49,3 տ., իսկ
1934 թ.՝ 31,4 տոկոս:

Ինչպես տեսնում ենք, կորստի թվերը նույ-
նիսկ 1934 թվին շատ քարձր են և չեն ապահովում
հոտի վերարտադրության տեմպերը, մանավանդ, վոր
այդ խորհանտեսություններում կորուստները վերա-
բերում են ցեղական մատղաշներին, վորոնց սուր
կարիքն ունեն մեր կոլտնտեսական ապրանքային
ֆերմաները:

Խորհանտեսությունների աշխատանքի մեջ մյուս
զգալի թերությունը հանգիստում է աշխատանքի
կազմակերպման վատ դրվածքը: Վոչ միայն տնտեսա-
վարիչ, վոր համարյա վոչ մի ֆերմայում չի կիրառ-
վում, այլ նույնիսկ աշխատանքի վարձատրման գոր-
ծարքային պրեմիալ սխեման դեռ քաղաքացիական
իրավունք չի ստացել խորհանտեսությունների անաս-
նապահական բրիգադներում, վորոնց մեջ դեռ ներկա-
յումս ել դիմազրկություն ու հավասարությունը
վերջնականապես արմատախիլ չեն արվել: Այս տեսա-
կետից խորհանտեսություններում աշխատանքը դեռ
կալվազավորված չի և միայն Համ. Կ. (բ) Կ. Կենտկոմի
հուլիսյան պլենումից հետո յե, վոր մենք սկսեցինք
աշխատանքի ճիշտ կազմակերպման սկզբունքներ
մտցնել ֆերմաների մեջ:

Հոտերը կերով ապահովելու տեսակետից խորհրտանտեսությունները ղեկուս չեն կատարել այն գիրքեկտիվը, վոր ասում է՝ «հոտը լիովին ապահովել կոպիտ ու հյութալի կերով»:

134,000 հեկտար ընդհանուր հողային տարածությունից խոտհարքները կազմում են ընդամենը 22,470 հեկտար, այսինքն՝ 16 տոկոսը: Այդ ցույց է տալիս արոտային հողերի ու մարգագետինների չափազանց եքստենսիվ ոգտագործումը՝ անասնապահական խորհրտանտեսություններում: Այս հանգամանքն ապացուցվում է նրանով, վոր մի շարք խորհրտանտեսություններում խոտհարքների ու կերարույսերի ցանքերի բերքատվության բարձրացման համար անհրաժեշտ ագրոտեխնիկական միջոցառումներ լիակատար բացակայության հետևանքով խոտի բերքը 1 հեկտարին 7 ցենտներից չի անցնում, իսկ սիլոսային ցանքերինը՝ 4,5 տոննից ավելի չի:

Անհրաժեշտ և ավելացնել և այն, վոր մի շարք խորհրտանտեսություններում ղեկուս մտցված չի ուժեղ արոտահյուսված կերարույսերի ցանքաշրջանառություն:

Այս ամենի հետևանքով խորհրտանտեսություններում մեկ գլուխ խոշոր յեղջյուրավոր անասունին ընկնում է 1,79 տոնն կոպիտ կեր, փոխանակ 2,5 տոննի (հաշված նաև ցամքաբը) և 1,3 տոնն սիլոս, փոխանակ 2—2,5 տոննի:

Այս բոլորը խոտում են այն մասին, վոր մեր խորհրտանտեսություններում կերի հարցը ղեկուս լավ դրության մեջ չի, և վոր խորհրդային տնտեսություններն անասնապահության վերելքի համար մղվող պայքարում առանձնապես մեծ ուշադրություն պիտի դարձնեն այս խնդրի վրա:

Յեա ասացի կերի բաղայի և մարդկանց դասավորման մասին՝ աշխատանքի արդյունավետ կազմակերպման համար: Այս հարցերի հաջող լուծումը վրձնում է վոչ միայն անասունների, այլև մարդկանց շենքերի հարցը:

Աշխատանքի այս բնագավառում մեր խորհրտանտեսությունները յետ են մնում: Վերջիններս 1934 թվին շինարարական մի շարք կարեվորագույն աշխատանքներ չկատարեցին: Առ 1 դեկտ. 1934 թ. գոմերի կառուցումը կատարված է 80 տոկոսով, բնակելի տներինը՝ 90 տոկոսով, բաղնիքներինը՝ 80 տոկոսով:

Ինչ վոչ բոլոր ֆերմաներն են գոմը ջուր տարել, վորը խորհրտանտեսությունների կովերի վիժման գլխավոր պատճառներըց մեկն է հանդիսանում:

Այսպիսով առայժմ խորհրտանտեսություններում կազմակերպչական, տնտեսական ամբապնդման աշխատանքն ընթանում է վոչ այնքան բավարար, ուստի և այդ աշխատանքը մեր առաջնահերթ խնդիրներից մեկը պիտի լինի:

ՏՈՇՄԱՅԻՆ ԱՆՍՈՒՆՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Վերջին 2—3 տարվա ընթացքում Միության պանազան վայրերից Հայաստան են բերվել հետևյալ տոհմային արտադրողները՝

շվից և սիմենտալ ցուլեր	110	գլուխ
անգլիական ցեղի վարազ	175	»
խոյեր	300	»
1934/35 թվերին կազմակերպված է ներմուծումը.		
շվից ցուլիկներ	170	գլուխ
անգլիական վարազներ	100	»
վորից 84-ն արդեն ստացված է: Բոլոր տոհմային անա-		

սուսները պիտի կենտրոնացվեն կոլտնտեսական տոհմային ապրանքային ֆերմաներում, վորոնցից արդեն կազմակերպվել են՝

1. Շվեյց և սիմենտալ անասունների 11 տոհմաբուծական ֆերմա՝ 1250 գլուխ խոշոր յեղջյուրավոր անասունով.

2. Ղադախի 4 ֆերմա՝ 290 գլուխ անասունով.

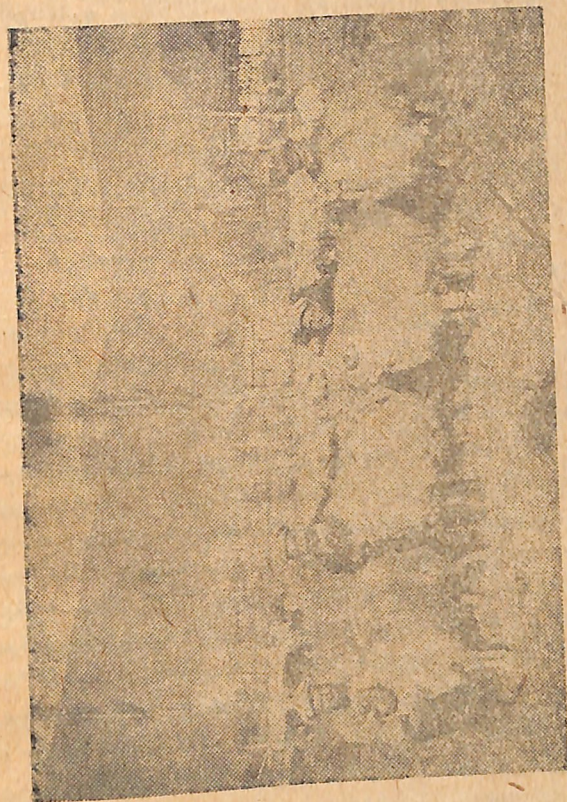
3. Բալբասի ու կարակուլի 12 ֆերմա՝ 2850 վոչխարով.

4. Առզերի 3 ֆերմա՝ 430 խոզով:

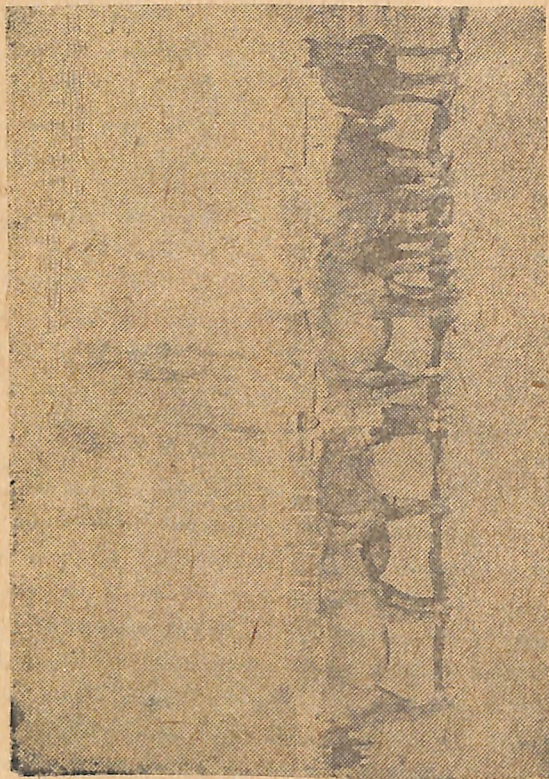
1934 թվի ամառվա ընթացքում լայն աշխատանք է ծավալված տեղական բալբաս վոչխարներ հայտարերելու համար: Հետազոտվում են Ապարանի, Միկոյանի (Քելիշքենդի), Շամշադինի և Բասարգեչարի շրջանները: Հետազոտվում է ընդամենը 13,000 գլուխ վոչխար, վորից վորպես տոհմային ճանաչված է 1300 գլուխ:

Համաձայն նախնական տվյալների, անասունների ինվենտարիզացիայի ժամանակ հայտարերված է ընդամենը ցեղական անասուններ — խոշոր յեղջյուրավոր՝ 13,800, մանր յեղջյուրավոր՝ 146,000, խոզեր՝ 9980, ձիեր՝ 303, տոհմային խոշոր յեղջյուրավոր՝ 3868, ձիեր՝ 55, խոզեր՝ 21:

Շվեյց ցեղի անասունների ցեղաբուծական աշխատանքների անմիջական իրականացման համար Ստեփանավանում կազմակերպված է տոհմային անասունների պետական բուծարան, վորը մտել է միութենական 17 բուծարանի ցանցի մեջ: Ներկայումս արդեն այդ բուծարանն աշխատում է: Պետական յերկրորդ բուծարանը կազմակերպվելու յե Մարտունում և նպատակ ունի բարելավելու բալբաս ցեղի վոչխարի տեսակը:

Վոչխարների փոխադրումը Կոնստանդնուպոլիսից

5. Կիրովականի շրջանի Լեզլաղ գյուղի ձեռքով արված Ֆերմայի ձիերը

Այնքան ել լավ չի ձիերի բեղմնավորման կամ պանիայի գրությունը: Այստեղ թեև տեղական հովատակների սուր պակասությունն չունենք, սակայն բաբելաված հովատակների մեծ պակասությունն և դժգոհում: Թվում է, թե այդ հանգամանքը շրջանային խորհրդային և հողային կազմակերպություններին պիտի ստիպեր առանձնահատուկ խնամքով վերաբերվել դեպի այն սակավաթիվ բարելաված հովատակները, վորոնք բեղմնավորման կամպանիայի ընթացքում պետական ձեռքով արված կաշաններից տրամադրվում են իրենց:

1934 թվին ինչպես ձեռքով արված, այնպես էլ կոլտնտեսական ՉԱՖ-երում բեղմնավորված և 15,200 զամբիլ: Այժմ մեր խնդիրն է՝ կոլտնտեսական լայն մասնակցություն սեփականություն դարձնել այն բացառիկ չափով ձեռնառն արտոնությունները, վոր Համ. Կ. (բ) Կ. Կենտկոմի հուլիսյան պլենումի վորոշման համաձայն տրվում են մատողներին աճեցնելու, պահպանելու համար, և այնպես անել, վոր լիովին պահպանվի ձիերի յերամակների 1935 թվի աճը:

ԶՈՈՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ՅԵՎ ԱՆԱՍՆԱԲՈՒԾԱԿԱՆ ՄԱՍՍԱՎՅԱԿԱՆ ՍՊԱՍԱՐԿԱՆ ՅԵՎ ԶՈՈՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԿԱԴՐԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Մասսայական գոտտելնիկական միջոցառումների մեջ առաջին տեղը բռնում է հողային մարմինների կատարած աշխատանքը՝ գյուղխորհուրդներն ու կոլտնտեսական ֆերմաները համամիութենական ու հանրապետական կոնկուրսին մասնակից դարձնելու ուղղությամբ՝ անասնապահության վերելքի մասին 17-րդ կուսհամագումարի վորոշումներն ու ընկ. Ստալինի

ցուցումները լավագույն ձևով կենսագործելու համար:
Հոդօղկոմատին կից կոնկուրսի շտաբն արդեն բավականաչափ նյութեր և ստացել, վորոնց մեջ կոնկրետ կերպով ցույց են տրված կոնկուրսի ցուցանիշների ուղղութիւնը և ձևով և նվաճումները: Դյուզ-խորհուրդներից և ապրանքային ֆերմաներից լավագույններն առաջադրվելու յեն համամիութենական կոնկուրսային հանձնաժողովին՝ պարզեցնելու համար:

Խորհտնտեսութիւններին, կոտնտեսական ֆերմաներին ու մենատնտեսների աշխատանքային լավագույն որինակներ ցուցադրելու համար, մի քանի շրջաններում կազմակերպվեցին անասնապահական ցուցահանդեսներ:

1934 թվին մենք բոլոր շրջողբաժիններին կից կազմակերպեցինք անասնապահական սեկտորներ: Բոլոր շրջանները, բացի Ղախանի, Մեղրու, Վեդու և Հոկտեմբերի (Ղուրդուղու) շրջաններից, կոմպլեկտավորված են զոոտեխնիկական կադրերով:

Ներկայումս 15 շրջանում աշխատում են 16 զոոտեխնիկական կետեր: Այդ զոոտեխնիկական կետերն ստեղծված են, վորպեսզի զոոանասնաբուժական ոգնութիւնը մոտեցվի կոտնտեսութիւններին ու մենատնտեսներին: Նախատեսված և 1935 թվին զոոկետերի թիվը հասցնել 40-ի:

Չնայած վերջին 2—3 տարում ավարտել են 90 զոոտեխնիկ, 70 անասնաբուժ և 410 տեխնիկ-անասնապահ, սակայն դեռ մենք զգալի կարիք ունենք այդ կադրերի:

Զոոանասնաբուժական կադրերի հոսունութիւն ալատնաներից մեկը շրջանային խորհրդային կազմակերպութիւնների անբավարար ուղադրութիւնն և

դեպի մասնագետների նյութական-կենցաղային խնդիրները (բնակարանների ու փոխադրական միջոցների բացակայութիւնը, անբավարար մատակարարումը և այլն):

Անասնաբուժական ոգնութիւն բնագավառում մենք ավելի մեծ թերութիւններ ունենք: Այդ առաջին հերթին կոտնտեսութիւններին, գյուղերին ցույց տրվող ոգնութիւն գործում յիշած ոսկերատիւութիւն անբավարար լինելն է, վորի հետեանքով անասունների մեծ կորուստ ենք ունենում: Այդ հանգամանքն էլ ավելի յի ուժեղանում նրանով, վոր ներկայումս 15 շրջանում մենք շրջողբաժիններին կից չունենք անասնաբուժներ, նրանց փոխարեն աշխատում են անբավարար վորակով անասնաբուժակներ:

Շրջաններին բուժանյութ մատակարարելու գործը շատ վատ է կազմակերպված: Յեղած 5 հատ միջջրջանային լարարատորիաները դեռ այնքան լավ չեն կահավորված, վոր կարողանան նորմալ աշխատանք տանել՝ հիվանդութիւնները կանխելու համար:

Մի շարք շրջաններում անասնաբուժական շենքերն այլ նպատակների համար են ոգտագործվում (Ղարաքիլիսա, Դավալու):

Անհրաժեշտ է՝ ռեալու գործնական միջոցներով, ղեպի զոոտեխնիկան ու անասնաբուժն առավել հոգատար վերաբերմունք ցույց տալով՝ վերացնել զոոանասնաբուժական պերսոնալի մեջ հոսունութիւն առաջացնող պատճառները: Այս է պահանջում զոոանասնաբուժական աշխատանքի հաջողութիւնը:

Այստեղ պետք է նշել, վոր մի շարք շրջաններում մասսայական անասնապահական կադրերի ճիշտ ոգտագործման վրա ևս ուղադրութիւն չեն դարձնում: Քիչ ղեպքեր չկան, յերբ հովիւի կամ անասնապահի

կուրսերում սովորած կոլտնտեսականին աշխատանքի
յեն ուղարկում դաշտավարական բրիգադը, փոխանակ
ներան ըստ իր մասնագիտութեան ոգտագործելու և
ապահովելու նրա վորակի պարբերական բարձրա-
յումը:

Անասնապահական ու անասնաբուժական կադ-
րերի նկատմամբ յեղած հոգատարությունը, նրանց
ուժերի ճիշտ դասավորումն ու ոգտագործումը, բոլոր
րովին անբավարար և, մինչդեռ այդ վճռական նշա-
նակություն ունի անասնապահութեան վերելքի խըն-
դիրներին հաջող լուծման գործում, վորը կենտկոմի կող-
մից գրված և կուսակցական ու խորհրդային կազմա-
կերպություններին առաջ: Մանավանդ, վոր այդպիսի
կադրեր քիչ չեն պատրաստվում. այսպես՝ 1931—34
թվերին կոլտնտեսային դպրոցներն ու մասսայական
կուրսերն ավարտել են 22,000 հոգի (հովիվ,
նախրապան, կով կթող և այլն), վորոնց 1400-ը՝ 1934
թվին:

ԱՆԱՍՆԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ԳԾՈՎ ԿԱՏԱՐՎՈՂ ԳԻՏԱՇԵՏԱ- ՋՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Անասնապահութեան գծով կատարվող գիտահե-
տադրական ու փորձնական աշխատանքը Հայաստա-
նում դեռ շատ նոր և և ընդամենը 2—3 տարվա պատ-
մություն ունի: Սակայն չնայած դրան, այդ բնագա-
վառում ևս քիչ աշխատանք չի կատարված:

Ներկայումս մեզ մոտ աշխատում են չորս գի-
տահետազոտական հիմնարկություններ. 1. Լոռվա խո-
շոր յեղջուրավոր անասունների, կաթնատնտեսական
ու կերի հայթայթման զոնալ կայանը, 2. Ալագյաղի
վոշխարաբուժական հենակետը, 3. Եքսպերիմենտալ

անասնաբուժութեան պետական ինստիտուտը, և 4. Յե-
րևանի մեղվաբուծական զոնալ կայանը, վորոնց շուրջն
արդեն համախմբվել են գիտական լավագույն կադ-
րերը:

Յես կանգ կառնեմ հիշյալ կայանների աշխա-
տանքներից միայն մի քանի կարևոր հարցերի վրա:
Ամենից առաջ մի քանի խոսք կերի հայթայթ-
ման՝ Լոռվա զոնալ կայանի կատարած աշխատանքի
մի շարք արդյունքների մասին:

Լեռնային շրջանների պայմաններում կերի հայ-
թայթման ուղղութեամբ կատարած 3 տարվա փորձե-
րի արդյունքն այնքան նշանակալից և, վոր համար-
ձակ կերպով կարելի չե առաջադրել մասսայորեն կի-
րառելու խորհրտնտեսություններում ու կոլտնտեսու-
թյուններում:

Ահա այդ արդյունքներն այն հարցերի նկատ-
մամբ՝ վորոնք առանձնապես հետաքրքիր են անաս-
նապահական լեռնային շրջանների համար: Այդ հար-
ցերը հիմնականում հանգում են գիտական փորձի մի-
ջոցով պարզելու մեր խոտհարքներում կիրառվելիք
այն գործնական ագրոտիկական միջոցները, վոր-
ոնք պիտի ապահովեն բերքատվութեան բարձրա-
յումը:

Կատարված փորձերը մեզ հետևյալ արդյունքն
են տվել:

Չանագան վարիանտներով կատարած այդ փոր-
ձերը ցույց են տալիս, վոր խոտհարքների խոտա-
տվութեան վրա ամենից լավ ներգործում են հանքային
ու ազոտային պարարտանյութերը—ցիանամիդը և
մանավանդ սուլֆատ-ամոնիումը:

Բերքատվությունը խիստ բարձրացնում և նաև
գոծաղբը: Առանձին դեպքերում պարարտացման հե-

տեւանքով խոտհարքի բերքատուությունը բարձրա-
նում և նույնիսկ 525 0/0-ով, յեթե չպարարտացված
խոտհարքի բերքն ընդունենք 100 0/0:

Գոմաղբը բերքատուությունը բարձրացնում և
250—300 0/0-ով, այսինքն՝ հենց միայն գոմաղբը հող
մտցնելն ապահովում և բերքատուության կրկնակի
բարձրացումը:

Ագոտի միջին գոգաները սուլֆատ-ամոնիումի և
ցիանամիդի ձևով նույնպիսի արդյունք են տալիս,
ինչ գոմաղբը:

Սակայն միանգամայն բացառիկ արժեք և ներ-
կայացնում այն, վոր գոմաղբը հող մտցնելուց վոչ
միայն բերքատուությունն և բարձրացնում, այլև դրա
հետ միասին բարելավվում և խոտի կազմությունը,
նրա մեջ ավելանում են լորագգի բույսերը (մինչդեռ
այդ բարձրարժեք պարարտանյութը մեր խորհրտե-
սություններում ու կոլտնտեսական ֆերմաներում
վատ խնամքի ու պահպանման հետեւանքով դառնում
և հակասանիտարական պայմանների աղբյուր): Գո-
մաղբի ազդեցության շնորհիվ յերբեմն խոտի կազմու-
թյան մեջ լորագգի բույսերի քանակն ավելանում և
1,5 անգամ:

Այն ժամանակ, յերբ մեր գիտահետազոտական
հիմնարկները փորձերն աշգլխի խոշոր արդյունք են
տալիս, մեր վորոշ խորհրտեսություններում խոտի
բերքատուությունը հեկտարին 10 ցենտներէց ավելի չի
անցնում, իսկ Յանըզի խորհրտեսությունում այս
տարի հեկտարից ստացել են ընդամենը 7 ցենտներ
խոտ:

Լուսլա գոնալ կայանում սիլոսի վերաբերմամբ
կատարած փորձերն ևս մեծ արդյունք են տվել՝

Գոմաղբով պարարտացրած հողում կատարած

արեածաղկի սիլոսային ցանքերը հեկտարից 36 տոնն
սիլոսային մասսա յեն տվել, այն ժամանակ, յերբ
Լուսլա ցեղաբուծական խորհրտեսությունում սիլոսի
բերքը հեկտարին 5—6 տոննից չի անցել:

Լուսլա գոնալ կայանը խոշոր աշխատանք և տա-
րել վայրի խտարույսերի սերմացու հավաքելու և
բազմացնելու ուղղությամբ:

Մեծ հետաքրքրություն են ներկայացնում Ալա-
գյազի գոնալ կայանի աշխատանքի արդյունքները՝
տեղական ցեղերը, մանավանդ տեղական լավագույն
վոչխարը—բալթասը—կուլտուրական ցեղերի հետ մե-
տիսացիայի յենթարկելու ուղղությամբ: Կարեւոր
ցեղի հետ մետիսացիայի յենթարկելու փորձերը ցույց
են տվել, վոր տեղական մազեխ ցեղի վոչխարները
տալիս են եքսպորտի համար միանգամայն պիտանի տե-
սակ, ըստ վորում չի նվազում թե վոչխարի դմակը և
թե կաթնատուությունը:

Միաժամանակ փորձեր են արվում տեղական ցե-
ղերը մերինս ցեղի վոչխարների հետ մետիսացիայի
յենթարկելու ուղղությամբ:

Վոչխարաբուծական փորձակայանն աշխատանք
և տանում նաև տեղական այժն անդորակների միջո-
ցով բարելավելու ուղղությամբ:

Մեղվաբուծական գոնալ կայանը մեծ աշխատանք
և ծախսել պարդելու համար մեղուների ընտանիքների
բազմացման ամենաարդյունավետ ձևերը՝ միաժամա-
նակ պահպանելով մեղրաբերքի միջին չափը:

Եքսպերիմենտալ անասնաբուծության պետական
ինստիտուտը փորձակայան ունի՝ Վարանցովկայում:
Նա գլխավորապես ուսումնասիրում և մատղաշների
պահպանման մեթոդները:

Անասնապահության մեքենայացման քննադատում

կարևոր և նշել ժկո-ի վորոշումը՝ կալինինոյում (Վա-
րանցովկա, Ստեփանավանի շրջան) մեքենա-դոռոտեխ-
նիկական կայան ստեղծելու մասին: Այդ կայանը նոր
և միայն սկսում էր աշխատանքը:

Ժկո-ի վորոշման համաձայն այդ կայանի
խնդիրն է՝ անասնապահական արտադրության հիմ-
նական պրոցեսների մեջ մեքենայացում մտցնելու
հիման վրա ել ավելի բարելավել աշխատանքի կազ-
մակերպման մեթոդները և դրանով իսկ հասնել կոլ-
տնտեսությունների անասնապահական ճյուղի յեկամ-
տաբերության արագ վերելքին:

Յեռ, ընկերներ, վերջացում եմ: Ինչպես դուք
տեսնում եք, 1934 թվին անցավ անասնապահության
մասին հոկտեմբերյան վորոշումների իրականացման
նշանաբանով: Զինված լինելով ընկ. Ստալինի ցու-
ցումներով և կուսակցության ու կառավարության
դիրեկտիվներով՝ Հայաստանի կոլտնտեսականներն ու
աշխատավոր մենատնտեսները ՀԿ(բ)Կ կենտկոմի և
կառավարության ղեկավարությամբ կարողացան կան-
խել վոչ միայն հոտերի նվազումը, այլև առաջ բե-
րին անասունների խոշոր աճ, ինչպես վորակական,
նույնպես և քանակական տեսակետից:

Զգալի հաջողություններ ձեռք բերինք նաև
կերի բաղայի ամրացման, մատղաշների պահպանման,
ավելացման ու անասունների ձմեռման նախապատ-
րաստական աշխատանքների համար մղվող պայքա-
րում:

Ահա և կոլտնտեսային ապրանքային ֆերմանե-
րի թիվը, լավացել և գործի դրումը և աշխատանքի
կազմակերպումը ֆերմաներում:

Կասկածից դուրս են այն նվաճումները, վոր
ձեռք են բերված խորհրտնտեսություններն ու կոլ-
տնտեսությունները քաղաքականապես, տնտեսապես ու
կազմակերպչորեն ամրապնդելու բնագավառում: այդ
նվաճումներն արդյունք են այն մեծ աշխատանքի,
վոր կատարել են ՄՏԿ-ների ու խորհրտնտեսություն-
ների քաղաքականները՝ կուսակցության անմիջական
ղեկավարությամբ, կենսագործելով հանձարեղ ուսու-
ցիչ ընկ. Ստալինի պատմական ցուցումը՝ կոլտնտե-
սականներին ունեցող դարձնելու մասին:

Մենք թևակոխեցինք 1935 թ. խոշոր նվաճու-
ման ունենալով գյուղատնտեսության զարգացման
բնագավառում: մենք ապահովեցինք հետագա վերել-
քը և ստեղծեցինք անհրաժեշտ նախադրյալները՝ ա-
նասնապահության հետագա զարգացման համար:

Լրիվ կիրառելով կուսակցության վորոշումները,
ամրապնդելով խորհրտնտեսություններն ու կոլտնտե-
սությունները, ներգրավելով նրանց մեջ հազարավոր
նոր աշխատավոր մենատնտեսներ, խաղաղ վերացնե-
լով կոլտնտեսականների կովադրկությունը, կյանքում
կենսագործելով կուսակցության և բանվոր դասա-
կարգի առաջնորդ ընկ. Ստալինի ցուցումները՝ կոլ-
տնտեսականներն ու աշխատավոր մենատնտեսները
1935 թ. կձգտեն և կհասնեն ավելի խոշոր և ավելի
շոշափելի հաջողությունների՝ անասնապահության
բարձրացման բնագավառում:

Փառապանծ Լենինյան կուսակցության ղեկա-
վարությամբ, համաշխարհային պրոլետարիատի առաջ-
նորդ ընկ. Ստալինի գլխավորությամբ, Անդրյերկոմի
քարտուղար ընկ. Իկերիայի անմիջական ոգնությամբ
ու ցուցումներով, Խորհրդային Հայաստանի կոլտնտե-

սություններն ու խորհտնտեսությունները, վողջ
աշխատավոր մասսաների հետ միասին, Հայաստանի
Կոմունիստական Լուսակցության Կենտրոնական Կո-
միտեյի ղեկավարությամբ, 1935 թվին ձեռք կրերենք
նորանոր հաղթանակներ՝ անասնապահության և վողջ
գյուղատնտեսության բնագավառում (բուռն ծափա-
հարություններ):

<< Ազգային գրադարան

NL0295930

21.702

07/1935p
25 407.

В. МАМИКОНЯН

**На пути под'ема социалистического
животноводства**

(Доклад Наркомзема т. Мамиконяна на 8 с'езде
советов ССРА)